

Szegedi ünnepi hetek

Jarry: Übü király. A kaposvári Csiky Gergely Színház vendégjátéka az újszegedi szabadtéri színpadon, este fél 9-kor.

Az Asunaro Gyermekkorus (Japán) hangversenye a tanárháza udvarán este fél 9-kor.

A harmadik szegedi tábla-

kép-festészeti biennálé a Képtárban és az Ifjúsági Házban, augusztus 20-ig.

Wieber Mariann jelmeztervező művész kiállítása a Bartók Béla Művelődési Központban, augusztus 20-ig.

Papp György grafikusművész tűzzománcai a Palletta Galériában, augusztus 20-ig.

Gubcsi Attila festőművész kiállítása az Ifjúsági Házban, augusztus 31-ig.

Pannonhalmi Zsuzsanna kerámiái a Képcsarnok Gulácsy-terében.

A Móra Ferenc Múzeum állandó kiállításai: Csongrád megyei parasztbútorok és népviseletek; Lucsképgyűjtemény; Móra-em-

lékszoba; A Fekete-házban: Vihart aratva — Csongrád megye munkásságának élete és harcai 1867—1945; Buday György élete és munkássága; Magyar katonai egyenruhák; a Vármúzeumban: Szeged múltja, jelene, jövője; a Kass Galériában: Bélyegkek, bélyegtervek, minléts és maxikönyvek Kass János műhelyéből.

Varga Máttyás kiállítóháza (Bécsi körút 11/A.)

Nemzeti Történelmi Emlékpark (Ópusztaszer).

Ifj. Lele József néprajzi gyűjteménye (Tápió).

Kenderfonó gyártörténelmi kiállítás (Rigó utca 5—7.).

Paprikamúzeum (Szentmihálytelek).

Agyagból gyúrt hím és nő

Ma este mutatják be az újszegedi kis szabadtéri Alfred Jarry drámáját, az Übü királyt. A Kaposvári Csiky Gergely Színház nyári színházának bemutatóján Jékely Zoltán fordításában élvezhetjük az abszurd francia abszurd nyelvezetét. Az előadáson Dés László zenéjét hallhatjuk, a színeszek Cselényi Nóra jelmezeiben lépnek elénk. A díszlet és a rendezés a kitűnő színész, Lukáts Andor műve. Főszereplők: Bezeredy Zoltán és Csákányi Eszter.

— Talán a nézőtérre foglalnunk helyet — mondja a rendező —, így mégiscsak olyan, mintha színházban lennénk.

A hatalmas fehér mozi-vászon előtt a díszletetek dolgoznak, mintha egy cirkuszi sátor vázát látnám, de ez a földgömbre is emlékeztet.

— Manézs is lehet — kommentálja találgatásaimat Lukáts Andor —, különösen azért, mert itt bárhol be lehet jönni, és a sátor mögött nincs semmi. Néhány alapelemet helyezettünk el a színpadon, hogy minél tisztább teret alkossunk. Föld és ég. Csak be kell állnia a színésznek.

— Jarry szövege mindig ilyen tágasságot sugall?

— Nem, de nem akartam például erőltetni egy ház-mester házaspár környezetét. Ez ugyanis túl primitív megközelítés lett volna. Ugy gondoltam, olyan tér kell, ami semmihez sem hasonlít.

— Ez miért való inkább az Übü házaspárhoz?

— Mert olyan alaptulajdonságokat testesítenek meg, amelyek fölerősödnek ugyan, de sohasem cizellálódnak. Übüék megrekednek az ösztönös elhatározások szintjén. Alapvető céljuk és tulajdonságuk: minél kevesebb igazi felkészüléssel, minél drasztikusabban, minél nagyobb hatalmat szerezni. Mondhatnák persze más rossz tulajdonságokat is, például az aljasságot, de a lényeg az, hogy eggyel jelölöm a többit is. Fontos, hogy ki tudjuk fejteni a képzetlen, eredeti állapotában megrekedt, műveletlen, primitív ösztönölnyit, akit nem érint meg a kultúra, csak is a civilizáció azon része, amely nem hozható összefüggésbe sem az izléssel, sem a műveltséggel.

— Aktualizál a kaposvári Übü?

— Annyiban, amennyiben a kimondott szó mindig jelent valamit. A dolgok világában önmagukat aktualizálják, tehát tőlünk független ez a folyamat. A színház szempontjából mindig a

Übüék — Csákányi Eszter és Bezeredy Zoltán

játék jelentése az aktuális. Ha valaki nyitott szemmel él, az nem tud nem aktualizálódni.

— A drámának van története. Eljutnak-e valahová Übüék?

— Nem jutnak el sehová. Übüék abba a kategóriába tartoznak, amelyben a lények mindig ugyanazt a válságot adják mindenre. Ha megszűrnék őket, akkor is ugyanazt folyna belőlük. Tehát alapvetően változatlanok. Nem jutnak előre egy lépést sem, csak megtörténekk körülöttük a dolgok. Akit nem érintenek meg az események, azzal történhet bármi, ő ugyanaz, ugyanott marad.

— Az egyik kritikus pondróknak mondta Übüéket.

— Jó, de nem találó ez a kifejezés. Itt ugyanis azonos

anyagból gyúrt hímről és nőről van szó. Olyan ez az anyag, mint a gyurma, a sár vagy az agyag, amelyben az érzék ugyanannyi szerepe van, mint a bőrnek. Übüék abban az állapotban vannak, amikor az embernek nincs átgondolt véleménye a világról, csak egyszerűen lebeg a világóceánban, és megszerez mindent, amihez hozzájuthat, ami élvezhető. Ha erről szólunk, akkor kikerülhetetlenül aktuálisak vagyunk... De alighanem azt is el kell mondanom, hogy Jarry groteszk játékához valahogy nem illenek ezek a szavak. Az Übü királyban sok harásny marhaság van, és talán csak a mű egésze sugallhat ilyen gondolatokat. De ettől persze a gondolatok még érvényesek.

Dlusztus Imre

Japán gyerekkórus a Muzsikáló Udvarban

A hagyományos japán zenekultúra hiányosságait érezve egyre több énektárral foglalkozik a Kodály-módszerként emlegetett zenepedagógiai metodikával. A Tokiói Állami Művészeti Akadémián szerzett diplomával a zsebében ehhez a szellemhez pártolt át Motegi Secuko is. A japán főváros 30 iskolájából verbuválta 1971-ben kerekén száztagú Asunaro Gyermekkorusát. A 7—16 éves énekesek hetente kétszer jönnek össze, madrigálokat, japán gyermekdalokat és magyar kórusműveket tanulnak — ez utóbbiakból elsősorban Kodály, Bartók, Bárdos Lajos és Szőnyi Erzsébet szerzeményeit.

Motegi Secuko szerint japánban az a baj, hogy az iskolák legfőbbjében nem saját dalaikat tanítják el-

sősorban, hanem más országok énekeit és nem a szép éneklés harmóniája a cél, elég, ha a gyerekek teli torokból elharsognak az énekelni valót. Az Asunaro Gyermekkorusban a japán zenei tradíciók ápolása mellett az egymásra figyelés, a lélek felszabadultsága a fő szempont, hisz így teljes a közös éneklés öröme.

És így teljes a közönségnek nyújtott élmény is. Ma este fél kilenckor a városi tanács udvarán mi, szegediek is izelítőt kaphatunk belőle: japán népi gyermekjátékokkal, japán népdalokkal, Bárdos, Kodály, Szőnyi Erzsébet és Marenzio szerzeményeivel, valamint japán szerzők kórusműveivel lépnek föl. Közreműködik Sawai Kazue, aki a hagyományos japán hangszert, a 13 selyemhúros, citerára emlékeztető kotót kezeli varázosan.

Világ-fesztiválok

Júliusban a világ körül címmel nyári fesztiválokat sorakoztat fel a Los Angeles Times június 28-i száma. Kétszázkettedik összesen, a világ 74 pontjáról. Természetesen leggazdagabb az amerikai kínálat: 38 állam 108 eseményét tüntetik fel, köztük egészen különlegeseket, a marylandi Lótuszvirág-fesztivált, a floridai Hemingway-napokat, a Shakespear-fesztivált Coloradóban vagy a vízfesztivált Kaliforniában. Olyan rangos ünnepi játékok is szerepelnek itt, például Nyugat-Európából, mint a salzburgi, a porci jazz, a bayreuthi Wagner operafesztivál, s a veronai aréna előadásai. Kelet-Európát egy bolgár, két csehszlovák és két NDK-beli rendezvény társaságában — Magyarországról egyedül — a Szegedi Szabadtéri Játékok képviseli.

Egy világsiker állomásai

1. „A Barbicanban látható Nyomorultak körülbelül úgy viszonyítható az eredeti regényhez, mint egy eldaltolt távirat egy eposzhoz” — írta a Sunday Telegraph kritikusa. S érdekes elentmondást tükröz az angliai bírálatok legtöbbször. Egyfelől — bár hivatkoznak rá — eleve kevés fogalmuk lehet Victor Hugo regényéről. Olyan fordulatokat, magatartásbeli következtetéseket varrnak a színpadon megismert mű, vagyis a musical nyakába, amelyek Victor Hugo történetének kulcsfontosságú elemei. Hihetetlennek és teljesen indokolatlannak tartják például, hogy Javert felügyelő, aki egy életen át megszállottan üldözi Jean Valjeant, egyszerűen csak meghasonlik ellenfele erkölcsi felsőbbrendűségétől, és a Szajnába veti magát.

Másfelől: a Nyomorultakat a francia kultúra félmegszelített klasszikusaként tisztelik, ám kevesebb közösséget éreznek vele a Csatorna túlsó oldalán, a saját klasszikusaikkal való párhuzamot keresik, segítő mankó gyanánt. Victor Hugo regényének rövidített, némileg egyszerűsített angol fordítására hivatkoznak, nem pedig az eredeti szöveg körében ismert, az alkotók is bevallották, hogy a színre vitel kedvéért ásták bele magukat mélyebben az irodalmi háttér tanulmányozásába, MacKintosh például azelőtt az angol fordítást is csak felületesen ismerte. A századnyomorúság európai közállapotai önmagukban nem eléggé meggyőzőek: Dickenst, az Olivert kell magyarázatként felhozni.

„Ugy gondoltuk — nyilatkozta az egyik rendező, John Caird —, hiába játszották már nagy sikerrel a darabot Párizsban, ahhoz, hogy az angol közönségnek bemutatthassuk, alapos átdolgozásra van szükség. Mindenekelőtt azért, mert a francia változat természetesen feltételezte, hogy a közönség ismeri az eredeti művet, hiszen az kötelező tananyag az iskolában. Nálunk nagyon kevesen ismerik a regényt, úgyhogy a színpadi feldolgozásban kellett kezdeni nekünk, s nem a közönség műveltségére bízunk a megoldást. Elhatároztuk, hogy a francia dalszövegek felhasználásával — s termé-

szetesen a megbízható zenei szerkezetre építve — az eredeti regényt tekintjük elsőrendű forrásmunkának.”

Hugo könyve öt nagy részre tagolódik — a Penguin-kiadás könnyen áttekinthetővé teszi ezt a tagolást, amely egy-egy szereplő (Fantine, Cosette, Marius), illetve a forradalmi események köré rendeződik. Az átdolgozó is ezt a szerkezetet akarták kellő tömörséggel megjeleníteni, ám rájöttek, hogy egy ilyesfajta dramaturgiai építkezés két karakter elszegényesítésének veszélyét rejtjen: épp Jean Valjean és Javert felügyelő konfliktusát szorítaná háttérbe. Ezért aztán — Hugo szellemében — prologszerű jeleneteket illesztettek a tervezett változat elé, amelyben a két szereplő valóságos és erkölcsi konfliktusára — s ezáltal az egész darab morális töltetére — fény derül.

„Jean Valjean jellemét elemezve, egyre közelebb kerültünk Hugo szemléletének köztársaságihoz is. Az ő filozófiájában a politikai radikalizmust át-meg-átszövi a vallási motívum. Először arra gondoltunk, hogy ez utóbira nem fektetünk súlyt, s Istent egyszerűen kihagyjuk a szövegből. Rájöttünk azonban, hogy ekkor magát Valjeant veszítjük el. A munka előrehaladtával egy érdekes képlet kezdett kialakulni — amely bizonyára a regényben is fellelhető, a mi változatunkban azonban határozottan körvonalazódik —: Isten három különböző karakter szemléletében ölt testet. Jean Valjean egy másik ember javára szerető és megbocsátó istenhez fohász-kodik, miközben ő maga a legnagyobb veszélyben van. Javert felügyelő önmagát egy dühös, elrendelő és megterelő isten képviselőjének hiszi. És végül Thenardier, miközben gátlástalanul kirabolja a barikádon elesett diákok holttestét, kijelenti, hogy isten éppoly élettelen, mint lábujjában a merevség.”

John Caird sokkal problematikusabbnak találta Victor Hugo politikai elkötelezettségének megközelítését. Úgy vélte, hogy amikor a regény született, a forradalom egyfajta életforma volt, Franciaországban, az akkori politika erjedésben, vagy hetven éven keresztül senkit

sem kellett emlékeztetni azokra az igazságtalanságokra és nélkülözésekre, amelyek ellen fellázadtak. A musical kétségkívül leegyszerűsített dramaturgiában, ezért igyekeztek hangsúlyosan megjeleníteni az akkori idők nyomorúságát, „különben nem világlik ki eléggé Hugo indulata, s a forradalmat kiváltó panaszok hitele.”

Hogy Caird megfontolása nem volt teljesen alaptalan, később — részben — visszaigazolták a kritikák is. Egy amerikai lap írta például: „Mindenekelőtt az a probléma a Nyomorultakkal, hogy — néhány olyan sortól eltekintve, miszerint a népnek fel kell lázadnia — sohasem árulják el, egyáltalán miről van szó a forradalomban. A második részben, amikor a diákok a barikádról tüzelnek, akár cowboyok is lehetnének, akik indiánokra lőnek. Bármiféle történelmi szövegösszefüggés vagy társadalmi öntudat kifejeződése hiján a lelkesítő dalok a bajtársiságról teljesen lapos-sá válnak.”

Az alkotók mindenesetre felkészültek arra, hogy az előadás egyes hangsúlyainak megítélése vegyes lesz. Jó előre látták, lesznek, akik nagyra becsülik törekvéseiket, s lesznek, akik kevesellni fogják a zenés darabban felmutatott társadalmi háttér. Mint ahogy eleve az előadás „tartalma”, vagy inkább a zenei hangzás vonz eseményeket. „A nézők egy része azt fogja mondani: engem elsősorban az érdekel, hogy ez a musical a nyugati irodalom egyik nagy alkotásának tökéletes adaptációja-e? Mások pedig épp ezzel nem fognak törődni, hanem csak az érdeklőket, milyen a zene és a színházi látvány.”

Osgyáni Csaba

AIDA — A MARGITSZIGETI SZÍNPADON. A margitszigeti színpadon július 30-án mutatták be Verdi Aida című operáját. Rendező: Koltay Gábor. Vezényel: Pál Tamás. A képen: Isola Jones, Gregor József. Csütörtökön és szombaton még megtekinthetik az előadást

Környezetvédelmi szeminárium

Tegnap Miskolcon megkezdődött az öt esztendő óta évente ismétlődő országos ifjúsági környezetvédelmi szeminárium, amelyen Környezetvédelmi Miniszter, István ipari miniszter helyettes tartott előadást az energiatermelés és hasznosítás során keletkező szennyezések megszüntetésének lehetőségeiről. Mint többek között elmondták, a levegő por- és gázszennyezésének egyik legjelentősebb forrása az energiatermelés. Hazánkban, amely csatlakozott az ENSZ környezetvé-

delmi felhívásához, az elmúlt évek során e területen is jelentős előrehaladás történt. 1980-tól együttesen több mint hárommilliárd forintot költöttünk a szénfűtési erőművek, üzemek „portalanítására” szűrőfilterek beépítésére. Ennek köszönhető, hogy néhány év alatt a korábbi évi 240 000 tonnányi szennyező anyag mennyisége, napjainkig felére csökkent, s 1994-re, a további beruházások eredményeként már esetleg évi 50 ezer tonnánál is kevesebb lesz.